

Miroslava DUJIČOVÁ¹

OBLASŤ ŠKOLSTVA AKO SÚČASŤ PREDVOLEBNÝCH PROGRAMOV PO- LITICKÝCH STRÁN KANDIDUJÚCICH V PARLAMENTNÝCH VOĽBÁCH V ROKU 2016

Abstrakt

Parlamentné voľby, ktoré sa konali 5. marca 2016 sa stali v úvodných mesiacoch roku 2016 aktuálnou témou. S blížiacim sa termínom volieb sa verejnosť aj médiá čoraz viac sústredili na obsah jednotlivých volebných programov kandidujúcich strán. Pre každého voliča je pri výbere volebných preferencií prioritná iná z čiastkových politík a fakt, že každá kandidujúca politická strana má určené svoje kľúčové oblasti, ktorými napomáha širokému spektru voličského správania a názorov. V príspevku sa zameriavame na vzdelávaciu politiku vo volebných programoch strán, ktoré sa dostali do parlamentu. Tá svojimi činnosťami a opatreniami prináša neustály vývoj vzdelanostnej spoločnosti na Slovensku, ale zároveň sa v poslednom čase jej stav dostal do konfrontácie s kritikmi súčasného vzdelávacieho systému. Príspevok sa pri analýze zameria na vybranú oblasť, ktorou je vysoké školstvo. Vysoké školstvo na Slovensku sme zvolili z dôvodu, že v súčasnosti sa zhoršuje jeho konkurencieschopnosť v rámci EÚ, čo spôsobuje nevyhnutnosť reforiem v školstve. Cieľom príspevku je zhodnotiť, do akej miery strany vo svojich programoch a víziách venujú pozornosť problematike vysokého školstva a ako pristupujú k potrebe skvalitňovania vysokoškolského vzdelávania. V príspevku analyzujeme volebné programy ôsmich parlamentných strán (SMER-SD, SaS, OĽaNO-NOVA, SNS, Kotleba – ĽSNS, SME RODINA, MOST – HÍD a SIEŤ), ktoré zaznamenali vo voľbách úspech a prekročili tak potrebné päť percentné volebné kvórum na vstup do parlamentu.

Kľúčové slová: vzdelávacia politika, vysoké školstvo, politické strany, predvolebný program

Abstract

Parliamentary elections held on 5 March 2016 became an actual topic in the first months of year 2016. With the approaching date of the election, the public and the media focused more on the content of individual pre-election programs of

¹ Mgr. Miroslava Dujičová, Katedra verejnej politiky a verejnej správy, Fakulta sociálnych vied. Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Bučianska 4/A, 917 01 Trnava, Slovenská republika, email: mirka.dujicova@gmail.com

candidate parties. Each voter chooses a voting preferences by choosing the priority of some of the sectorial policies. The fact that each of the political parties has identified its key areas, helps a wide spectrum of opinions and voting behavior. In this article we will focus on education policy in the election programs of parties that got into Slovak parliament. Education policy by its actions and measures provides continuous development of knowledge-based society in Slovakia, but in recent times, its status got into a confrontation with criticism of the current education system. Contribution in the analysis will focus on the selected area, which is higher education. We have chosen a higher education in Slovakia, because icurrently its competitiveness among the EU has decreased, which causes the necessity of reforms in education. The aim of this paper is to assess if the parties in their programs and visions pay attention to institutions of higher education and how they deal with the need for improving the quality of higher education. The paper analyzes the pre-election programs of the eight parliamentary parties (Smer-SD, SaS, OĽaNO-NOVA, SNS, Kotleba - ĽSNS, SME RODINA, MOST - HÍD and SIET'), which succeeded in parliamentary elections and exceeded that required five percent election threshold to enter the parliament.

Key words: education policy, higher education, political parties, electoral program

1 ÚVOD

Úroveň vzdelania je pre všetky štáty dôležitá vzhľadom na snahu neustále zvyšovať gramotnosť a rozširovať vzdelanostnú spoločnosť, ktorá je základným kameňom pre ďalší rozvoj spoločnosti, ako aj sociálne a ekonomické zmeny. Málo rozvinutá sieť škôl a s tým súvisiace vysoké percento negramotnosti medzi obyvateľmi, boli ešte na začiatku 20. storočia na Slovensku veľkým problémom. Postupne však vývoj v školstve zaznamenal významný vzostup a v súčasnosti sa o poskytovaní príležitostí na vzdelávanie hovorí ako o základnom ľudskom práve. Mnohí si kvalitu vzdelania spájajú s príležitosťou na „lepší život“ a preto mnoho absolventov stredných škôl pokračuje v štúdiu na vysokej škole. Rovnako môžeme nájsť vzťah medzi životnou úrovňou, t. j. výškou zárobku a medzi úrovňou vzdelania, čo z neho robí jeden z kľúčových faktorov v živote človeka. Prepojenie vzdelávacieho systému a politiky je značné vzhľadom na to, že politické elity sú zodpovedné za tvorbu školských zákonov a usmerňovanie celkovej vzdelávacej politiky. Rozvoj vzdelávania a zaistenie prístupu ku vzdelaniu pre každého sa stali hlavným cieľom jednotlivých vlád v Slovenskej republike. V našich podmienkach sa často stretávame s jednoduchým rozdelením školstva na vysoké školy a na regionálne školstvo (Beblavý – Kubánová, 2001).

Pre potreby článku budeme pracovať s oblasťou vysokého školstva, na ktorú sa zameriame v predvolebných programoch politických subjektov, ktoré uspeli v parlamentných voľbách. Porovnáme v nich, do akej miery sa politické strany venujú vybranej problematike.

Tvrdenie, s ktorým pri analýze volebných programov môžeme súhlasiť, rozoberá vo svojej publikácii aj Blanka Říchová,. Tá sa nielen v Českej, ale aj Slovenskej

republike, venuje problematike politických vied a je autorkou niekoľkých významných monografií. Vo svojom diele „Přehled moderních politologických teorií“ sa venuje práve vysvetleniu teórie racionálnej voľby, ktorá má súvis aj s problematikou politických programov. Teória hovorí, že každý volič, ktorý by sa pri voľbe svojich preferencií správal racionálne, by počas volieb pridelil svoj hlas strane, ktorá pre neho samotného môže priniesť určitý prospech. Nielen voliči, ale aj politické strany môžu konať racionálne. V tomto prípade možno predpokladať, že politické strany majú záujem dosiahnuť čo najväčší počet hlasov a získať si dôveru voličov. Politické strany tak prejavia svoju racionalitu ochotou a schopnosťou reagovať na aktuálne názory a záujmy voličov formou zmeny svojich politických programov (Říchová, 2006). V súčasnosti sme na Slovensku svedkami protestov aj proti systému školstva a je preto logické, že túto tematiku strany zahŕňajú do svojich programov, aby sa tak priblížili voličom a deklarovali svoj záujem reagovať na aktuálnu spoločenskú situáciu. Už v roku 1998 sa autori zaujímali o hlbšiu analýzu politických programov. Autori Fiala a Mareš v tomto období tvrdili, že, *„volebné programy sú väčšinou silne emocionálne formulované programatické vyjadrenia strán, ktoré sa zúčastňujú volebného boja. Spravidla sú obmedzené na zvlášť aktuálne témy, pri ktorých strany veria, že s nimi najlepšie oslovia voliča alebo témy, ktorými zasiahnu protivníka“* (Fiala-Mareš, 1998, str.8). S týmto tvrdením sa čiastočne stotožňujeme a konštatujeme, že v niektorých prípadoch sa programy súčasných politických strán a hnutí môžu na seba podobáť z hľadiska aktuálneho tematického zamerania. Stále však pozorujeme rozdiely v ich postoji k problematike a v spôsobe dosahovania cieľov, a preto možno analyzovať tieto odlišné prístupy. Taktiež nemožno tvrdiť, že veľké percento voličov sa rozhoduje práve na základe predvolebných programov. Napriek tomu má ich obsahová analýza zmysel z dôvodu sledovania reakcie strán na narastajúce problémy v školstve.

Cieľom príspevku je zhodnotiť, do akej miery strany vo svojich programoch a víziách venujú pozornosť problematike vysokého školstva a ako pristupujú k potrebe skvalitňovania vysokoškolského vzdelávania. Zameriavať sa budeme na tvrdenia a názory politických strán, na navrhované zmeny a na nástroje, ktorými ich chcú dosiahnuť. Kľúčovými dokumentami je osem predvolebných programov politických strán, ktoré prekročili potrebné päť percentné kvórum a získali tak mandáty v Národnej rade SR. Okrem súčasných vízií strán si budeme všimáť aj ich doterajšiu pôsobnosť a návrhy v danej oblasti. Nakoľko aktuálne v apríli roku 2016 vláda schválila Programového vyhlásenie na roky 2016 až 2020, zosumarizujeme, ktoré z plánovaných predvolebných opatrení v oblasti vysokého školstva v ňom dostali priestor.

2 VYSOKÉ ŠKOLSTVO V PREDVOLEBNÝCH VÍZIÁCH

Vysoké školstvo sa od roku 2002 riadi zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V súlade s týmto zákonom sú vysoké školy *„vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké ustanovizne“* (Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách, str.1).

Vysoké školy rozdeľujeme na základe zákona na verejné, štátne a súkromné,

pričom každá z nich sa riadi inými špecifikáciami. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu je ústredným orgánom štátnej správy, ktorý má zásadnú pôsobnosť v oblasti vzdelávacej politiky. Zodpovedá za aktuálnosť legislatívy využívanéj v oblasti vysokého školstva a za celkový rozvoj vysokého školstva (Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách). Ako deklaruje na svojej webovej stránke Úrad vlády SR, v posledných rokoch naše vysoké školstvo stráca konkurencieschopnosť a sú preto nevyhnutné zásadné opatrenia (Úrad vlády SR, 2016).

Súčasný minister školstva, Peter Plavčan, hovorí o potrebe reformy, ktorá bude najväčšia za posledných 25 rokov a plánuje do konca roka 2016 uskutočniť prvé opatrenia (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu, 2016). Sme toho názoru, že práve politické strany majú možnosť svojimi víziami a činnosťou prispievať k ďalšiemu napredovaniu v školstve a osloviť voličov, čím ovplyvňujú aj mienku širokej spoločnosti. Práve preto v nasledujúcej časti budeme venovať pozornosť jednotlivým predvolebným programom so zameraním na oblasť vysokého školstva.

Parlamentné voľby sa uskutočnili 5. marca roku 2016 a stali susednými parlamentnými voľbami v ére samostatnosti Slovenskej republiky. Každý kandidujúci politický subjekt zvolil v rámci predvolebnej kampane inú formu sebareprezentácie. Je zrejmé, že z členitého politického spektra v Slovenskej republike taktiež vyplýva aj rozličné zameranie jednotlivých politických strán na kľúčové oblasti a čiastkové politiky. Mnohokrát je to práve spôsob komunikácie a zameranie predvolebnej vízie, podľa ktorého sa odvíja voličské správanie a následný výber konkrétnych preferencií.

Našu výberovú vzorku predstavuje osem politických strán, ktoré boli vo voľbách úspešné a prekročili potrebné 5% - né kvórum. Zameriavame sa na konkrétne politické strany, ktoré vo voľbách získali najväčšiu dôveru a taktiež možnosť počas nasledujúcich rokov ovplyvňovať dianie v oblasti verejných politík na Slovensku. Medzi tie patrí aj vzdelávacia politika, ktorú sme si vybrali za hlavnú výskumnú oblasť. Pre potreby analýzy budeme čerpať informácie z oficiálnych predvolebných programov týchto ôsmich strán alebo z popisu ich zámerov zverejnených na oficiálnej webovej stránke, nakoľko nie všetky politické subjekty majú k dispozícii ucelený program. Za účelom vykonania obsahovej analýzy sme zhromaždili dostupné informácie od všetkých parlamentných strán. Môžeme konštatovať, že väčšina kandidujúcich subjektov má svoje programy obsiahne vypracované a prístupné v PDF forme na stiahnutie na svojich webových stránkach. Naopak, niektoré strany uvádzajú len niekoľko kľúčových bodov a informácií priamo na svojich webových stránkach a nedisponujú oficiálnym predvolebným programom. Vo forme dokumentov typu brožúry sa nám podarilo získať päť z ôsmich predvolebných programov.

Nasledujúca tabuľka znázorňuje zoznam úspešných politických subjektov zaregistrovaných na ministerstve vnútra. Zároveň v tabuľke uvádzame aj formu dostupnosti predvolebného programu.

Tab. 1 : Úspešné politické subjekty kandidujúce v parlamentných voľbách 2016 a forma dostupnosti ich predvolebného programu

Oficiálny názov politického subjektu	Volebný výsledok v % zo štatistického úradu	Forma dostupnosti predvolebného programu
SMER - sociálna demokracia	28,28	Web
Sloboda a Solidarita	12,10	Brožúra
OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti (OLANO - NOVA)	11,02	Brožúra + Web
Slovenská národná strana	8,64	Brožúra
Kotleba - Ľudová strana Naše Slovensko	8,04	Noviny
SME RODINA - Boris Kollár	6,62	Web
MOST-HÍD	6,50	Brožúra + Web
#SIEŤ	5,60	Web + Brožúra

Zdroj: Štatistický úrad, Webové stránky politických strán, 2016 -vlastné spracovanie

SMER – sociálna demokracia

Strana, ktorá v posledných voľbách zaznamenala víťazstvo, avšak oproti voľbám z roku 2012 u nej pozorujeme značný pokles hlasov až o 16,13 % (Štatistický úrad, 2016). SMER-SD, na svojich komunikačných kanáloch nemá k dispozícii ucelenú brožúru o svojich programových plánoch pre rok 2016. Uvádza na svojej webovej stránke² len päť hlavných bodov vo forme plagátu pod názvom „Priority programu strany SMER-SD pre 2016-2020“. Školstvo môžeme nájsť zahrnuté v bode číslo tri spolu s verejnými službami, dopravou a zdravotníctvom. Priorita uvádza zámer pokračovať vo zvyšovaní plátov zamestnancov školstva, ako aj v modernizácii danej oblasti. Zmienka o vysokom školstve absentuje, rovnako ako detailnejší popis plánovaných opatrení (Strana SMER, 2016).

Domnievame sa, že strana SMER-SD, ktorá je dominantná na slovenskej politickej scéne, by mala mať komplexne vypracovaný dokument zahrňujúci systematické a konkrétne riešenia problémov v štáte. Kriticky tieto priority vnímame najmä preto, že pre roky 2012-2016 strana predstavila dôkladnejšie vypracovaný dokument, ktorý zahŕňal aj kapitolu o vzdelávaní. Súčasťou tohto vyhlásenia bol aj odsek o vysokých školách, v ktorých sa vtedajšia vláda zaväzovala udržať najmä nasledujúce priority:

- bezplatne prístupné vzdelávanie

2 Odkaz na volebný program strany SMER: <http://strana-smer.sk/priority-programu-strany-smer-sd-pre-roky-2016-2020-0>

- zvýšenie kvality pri príprave absolventov
- podporu diferenciacie škôl podľa výsledkov a kvality
- vytvorenie podmienok uznávania titulu „bakalár“
- podpora doktorandov a skvalitnenie práce s nimi (Strana Smer, 2012)

Priority obsahujú málo konkrétnych návrhov na riešenie problematiky a väčšinou len definujú problém. Strana SMER okrem iného na svojej webovej stránke prezentuje svoju činnosť v oblasti školstva prostredníctvom článkov zaradených do sekcie „školstvo“ (Strana Smer, 2012). Skrátenú verziu programových priorít na roky 2016 až 2020 v podobe piatich krátkych bodov, považujeme v konečnom dôsledku za nedostatočnú.

SaS – Sloboda a Solidarita

Prekvapením volieb sa stala strana SaS, ktorá sama seba definuje ako pravicovo-liberálnu stranu. V tohtoročných parlamentných voľbách získala 12,10 % a polepšila si tak oproti voľbám z roku 2012 až o 6,22% (Štatistický úrad, 2016). Strana SaS v rámci predvolebnej kampane 2016 vypracovala, a v októbri 2015 vydala, obšírny dokument pod názvom „Volebný program – aby sa doma oplatilo pracovať, podnikat’ a žiť“. Dokument má 95 strán a je dostupný vo forme spracovanej do brožúry. Časti programu nenájde na webovej stránke strany. Program však možno priamo otvoriť alebo stiahnuť v PDF formáte³. Každá problematika, ktorej sa strana venuje, má pridelenú vlastnú kapitolu a niektoré vybrané oblasti majú v úvode kapitoly prideleného svojho lídra – člena strany SaS. Problematike školstva je v dokumente venovaných sedem strán, z toho konkrétne vysokému školstvu je venovaný odsek v rozsahu pol strany. Lídrom pre školstvo sa v rámci strany SaS stal Mgr. Martin Poliačik, ktorý sa problematikou zaoberal vo výbore NRSR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, a nadobudol skúsenosti aj počas výkonu učiteľského povolania. Ako sami uvádzajú, ich vízia nasleduje nové trendy a potreby a zameriava sa na to, aby na ne školstvo bolo pripravené. Vo svojom programe uvádzajú hlavné a čiastkové problémy vysokého školstva, za ktoré považujú znižujúcu sa kvalitu slovenských univerzít a vysokých škôl. Okrem tohto problému definujú aj nedostatočnú konkurencieschopnosť škôl v porovnaní so zahraničím a poukazujú na tzv. „odliv mozgov zo Slovenska“⁴. Ako opatrenie navrhujú zastaviť klesajúcu tendenciu kvality školstva pomocou troch konkrétnych návrhov. Využiť chcú fakt, že kvalitní odborníci väčšinou pôsobia na školách, ktoré majú vysokú úroveň a kvalitu výskumov. Považujú preto za

3 Odkaz na volebný program strany SaS: http://www.strana-sas.sk/program/file/4330/SaS_volebny_program.pdf

4 Ako sa už pred dvanástimi rokmi vyjadril odborník Vladimír Baláž, ktorý pracoval v Prognostickom ústave SAV: „únik mozgov, anglicky brain drain, predstavuje pre Slovensko problém, ktorý má závažné ekonomické dopady.“ (TASR, 2004) Pod pojmom odliv mozgov si zjednodušene môžeme predstaviť stav, kedy vzdelaní ľudia odchádzajú za prácou do zahraničia.

možné riešenie zvýhodňovanie škôl, ktorých prioritou je publikačná činnosť a výskum. Druhým návrhom je taktiež zvýhodňovanie pracovísk, ktoré taktiež súvisí s vedou a publikačnou činnosťou. Považujú za dôležitú spoluprácu so zahraničím, či už vysielaním účastníkov na konferencie konajúce sa v zahraničí, alebo publikáciami v zahraničí. Strana tento princíp považuje za dôležitý pre udržanie konkurencieschopnosti. Posledným návrhom, ktorý môže byť vnímaný kontroverzne, je snaha zaviesť vyberanie školného na všetkých univerzitách a vysokých školách. Tento krok považujú za spôsob zvyšovania kvality škôl, ako aj uplatniteľnosti absolventov na trhu práce vďaka lepšiemu vzdelaniu. Toto opatrenie by zároveň malo byť spojené s poskytovaním pôžičiek od štátu, ktoré by mali bezúročný charakter pre všetkých študentov (Program strany SaS, 2015).

Pokiaľ pre účely porovnania nahliadneme do programu strany z roku 2012, zistíme, že rovnako dbali na oblasť výskumu, publikácií a kvality. Okrem toho však priestor dostali aj návrhy ako vzájomná spolupráca fakúlt, zmeny vo financovaní stravovania a ubytovania pre študentov, financovanie škôl na základe kvality, nielen počtu študentov. Rozdiel môžeme vidieť aj v snahe podporiť štúdium v anglickom jazyku (SaS – volebný program pre budúce generácie, 2012). Viacero z návrhov, ktoré chcela SaS aplikovať v roku 2012 už v aktuálnom volebnom programe nedostalo priestor.

OLANO – NOVA - OBYČAJNÍ LUDIA a nezávislé osobnosti

OLaNO si tohtoročným volebným výsledkom 11,02% polepšilo oproti roku 2012, kedy dosiahli 8,55%. Stali sa tak v roku 2016 celkovo tretou najsilnejšou stranou po SMER-SD a strane SaS. (Štatistický úrad, 2016) Priority strany pod názvom „Program za ľudské a rozumné Slovensko“ môžeme nájsť rozdelený v sekciách na webovej stránke⁵ strany, ale aj ucelený vo forme PDF dokumentu. Tento dokument má 147 strán a je tematicky rozdelený na 4 hlavné oblasti. Každá z oblastí je následne rozdelená na čiastkové podoblasti. Tých je 23 a vzdelávanie je zaradené spolu so športom pod číslom dva v prvej z hlavných oblastí. Vzdelávaniu sa strana OLaNO venuje detailne až na pätnástich stranách. Oblasť vzdelávania je rozdelená na viacero častí ako primárne vzdelávanie, predprimárne vzdelávanie, odborné školstvo, vysoké školstvo, atď. Každá z týchto častí obsahuje návrhy a problémy, ktoré sú následne doplnené riešeniami. Vysoké školstvo je definované na piatich stranách a poskytuje osemnásť riešení. Všetky kľúčové problémy, ktoré strana definuje, sú detailne popísané a objasnené. Prvým definovaným problémom je kvalita a úroveň univerzít, ktorú by mal štát regulovať prísnejšie a zároveň aj ich nárast. Za druhý problém strana považuje akútny nedostatok praxe počas štúdia na VŠ, čo spôsobuje slabú uplatniteľnosť absolventov v praxi. Aj napriek nárastu počtu vysokých škôl na Slovensku a snahe zvyšovať úroveň vzdelania, nepozorujeme významné zmeny v znižovaní nezamestnanosti. Ďalším problémom je financovanie vysokých škôl a postavenie vedeckých pracovníkov, ako aj slabá úroveň projektov, ktoré nie sú udržateľné po skončení doby financovania. Strana navrhuje nasledovné riešenia, ktoré taktiež

5 Odkaz na volebný program strany OLaNO: <http://www.obycajniludia.sk/program/>

detailne popisuje a zároveň uvádza aj spôsoby, ako ich dosiahnuť: vytvorenie elitnej univerzity, prísne kontroly a rušenie nekvalitných škôl, uskutočnenie zmeny vo financovaní najmä so zameraním na schopnosť študentov zamestnať sa, pravidelné vyhodnocovanie údajov, skvalitnenie a prepájanie informačných systémov, efektívnejšie financovanie z externých zdrojov, zvýšenie záujmu o technické odbory, prepojenie so zamestnávateľmi, aktívnejšia výučba jazykov, zavedenie štvorročného profesijného bakalára s povinným prepojením na prax, zníženie byrokracie, meranie kvality pedagógov, spolupráca so zahraničím, integrovanie zahraničných odborníkov, aktívnejšie zapájanie do medzinárodného výskumu, pomoc pri podávaní projektov v rámci EÚ grantov, zvýšenie možností v športe a kultúre pre VŠ študentov a v neposlednom rade zabezpečiť nezávislosť akreditačnej komisie.(OLaNO, 2016)

Uviedli sme len sumarizáciu opatrení, ktoré sa v programe vyskytujú s konkrétnou víziou. Za veľmi dôležitý a inovatívny návrh považujeme návrh prepájania štúdia s praxou v rámci duálneho vzdelávania aj pre vysoké školy.

Slovenská národná strana

SNS zaznamenala úspech oproti voľbám v roku 2012, kedy s výsledkom 4,55% ostala tesne za bránami parlamentu. V tohtoročných voľbách sa strane podarilo zvýšiť preferencie medzi voličmi a so ziskom 8,64% sa stala štvrtou najúspešnejšou stranou (Štatistický úrad, 2016)

Volebný program strana sprístupnila v novembri 2015 len vo formáte PDF, ktorý je možno nájsť na ich webovej stránke⁶. Program dostal v názve špecifikáciu „pre silný štát“ a názov „Hrdo, odborne, slušne“. Skladá sa zo 47 strán a rozdelený je na 13 menších celkov – volebných programov pre jednotlivé sektory. Vzdelávanie nájdeme pod číslom šesť a pozornosť je mu venovaná na troch stranách. Úvod o dôležitosti vzdelávania dopĺňa pätnásť návrhov, z toho tri sa týkajú vysokého školstva. Prvým návrhom SNS je úprava kreditového systému vysokých škôl na základe diskusie s nimi, aj so samotnými pedagógmi. Ďalšie opatrenie sa týka kvality vzdelávania a financovania vysokých škôl na základe výsledkov vo výskume. Tento návrh je spojený aj so snahou zrušiť také školy, ktoré nedosahujú dostatočné výsledky a ich absolventi nie sú uplatniteľní na trhu práce. Posledným návrhom je zavedenie takého financovania, ktoré by zohľadňovalo kvalitu a schopnosť absolventov uplatniť sa po skončení štúdia v praxi.(SNS, 2015) Program strany nepopisuje a nevysvetľuje problémy, ale navrhuje priamo riešenia, čo pre nezainteresovaného čitateľa môže pôsobiť miestami nejasne.

Kotleba - Ľudová strana Naše Slovensko

Politická strana Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko spôsobila v tohtoročných voľbách najväčšie prekvapenie a podnietila mnoho diskusií. Strana Kotleba - ĽSNS napriek tomu, že im predvolebné výskumy nedávali takmer žiadnu šancu, dokázala dosiahnuť volebný výsledok 8,04 % (Štatistický úrad, 2016). Vznik politickej strany ĽSNS, podľa informácií dostupných na webovej

6 Odkaz na volebný program strany SNS: http://www.sns.sk/engine/assets/uploads/2016/01/volebny_program_2016.pdf

stránke, časovo zaradujeme do roku 2011. Strana v roku 2016 kandidovala vo voľbách do parlamentu po prvý krát s aktuálnym názvom, do ktorého pribudlo slovo „Kotleba“. Predtým, než sa strana v roku 2015 premenovala, kandidovali vo voľbách roku 2012 pod názvom Ľudová strana Naše Slovensko. Vo vtedajších voľbách však strana zaznamenala výrazne nižšiu podporu voličov v hodnote 1,58 %.

Strana sa ako jediná rozhodla vydať svoj volebný program⁷ ako súčasť novín „Naše Slovensko – noviny politickej strany Mariána Kotlebu“. Tieto noviny sú dostupné na stiahnutie aj vo formáte PDF. Noviny pozostávajú z ôsmich strán a z toho štyri strany sú venované volebnému programu. Program obsahuje 10 bodov pod názvom „Za naše Slovensko“. Vzhľadom na zameranie nášho príspevku musíme konštatovať, že strana ĽSNS tému školstva úplne vylúčila zo svojho predvolebného programu. V novinách nenájdeme žiadnu zmienku o vzdelávaní, školstve ako celku, ani o vysokom školstve. Na webovej stránke strany nájdeme sekciu „Naše názory“, v rámci ktorých odkazujú aj na sekciu vzdelávanie a kultúra. V tejto sekcii sa nachádzajú len 4 články, ktorými sa strana snaží deklarovať ich postoje voči školstvu. Jeden z článkov je z roku 2011, všetky ostatné z roku 2015 a týkajú sa najmä reformy stredných škôl. (Kotleba -ĽSNS, 2016)

Na základe uvedeného sa domnievame, že strana venuje nedostatočnú pozornosť školstvu a vzdelávaniu. Poslanec za stranu ĽSNS, Stanislav Mizík, sa stal v rámci výkonu svojej funkcie aj členom Výboru NRSR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport. Je preto žiadúce, aby strana v budúcnosti vyjadrila svoje postoje a navrhované opatrenia aj v oblasti školstva. Predpokladáme, že strana v predvolebnej kampani stavila viac na postavenie svojho lídra a komunikáciu s voličmi, ako na prípravu predvolebných vízií.

SME RODINA - Boris Kollár

Politické hnutie SME RODINA vzniklo v novembri roku 2015 premenovaním strany Náš kraj. Môžeme preto tvrdiť, že ide o novú politickú stranu, ktorej vedenie prevzal Boris Kollár. Strana sa stala rovnako ako ĽSNS prekvapením volieb, nakoľko oficiálne predvolebné prieskumy nepredpokladali jej úspech. V parlamentných voľbách 2016 sa im podarilo prekročiť potrebné volebné kvórum so ziskom 6,62% hlasov (Štatistický úrad, 2016).

Svoj volebný program nespracovali do uceleného dokumentu, ale zverejnili na webovej stránke⁸ programové priority, doplnené časťou pod názvom „Úprimné odpovede na najdôležitejšie otázky“. Medzi deviatimi hlavnými programovými prioritami sa nenachádza zmienka o školstve, podobne ako u predchádzajúcej strany. V časti „úprimné odpovede“ však už školstvo má svoje miesto v podobe odpovedí na osem otázok. Táto časť priamo nedefinuje konkrétne problémy. Odpovedá len všeobecne na otázky týkajúce sa školstva, zriedkavo sa vyskytujú aj konkrétne návrhy. Veľký dôraz v nich kladú na duálne vzdelávanie nielen

7 Odkaz na volebný program strany ĽSNS: <http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2016/02/nase-slovensko-februar-2016.pdf>

8 Odkaz na volebný program strany SME RODINA: <http://www.hnutiesmerodina.sk/volebny-program.php>

v strednom, ale aj vo vysokom školstve, ktoré považujú za riešenie zlého uplatnenia mladých absolventov na trhu práce. Zmienka o duálnom vzdelávaní je jediná, ktorá odkazuje priamo aj na vysoké školstvo (Hnutie SME RODINA, 2016). Aj v tomto prípade je členom Výboru NRSR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport poslanec strany SME RODINA, konkrétne Ľudovít Goga. V tomto prípade môžeme tiež skonštatovať, že voliča zaujala najmä osobnosť lídra strany Borisa Kollár, a preto možno predpokladať, že nebolo prioritou strany zostaviť silný a kvalitný predvolebný program.

MOST – HÍD

Strane Most – Híd sa v aktuálnych parlamentných voľbách podarilo uspieť so ziskom 6,50 %, čo je oproti voľbám v roku 2012 mierny pokles z počtu hlasov 6,89% (Štatistický úrad, 2016). Predstavitelia strany považujú nepochybne za dôležité vypracovanie kvalitného predvolebného programu. Dostupný je pod názvom „Občianska vízia 2016“ a má dokopy až 176 strán. Program je rozdelený do 13-tich kapitol a obsahuje aj kapitolu o vzdelávacej politike č. 10. Kapitola je rozpracovaná na ôsmich stranách a obsahuje tri podkapitoly, z ktorých posledná je v celom obsahu venovaná vysokému školstvu. Most- Híd ako problém definuje vysoký počet absolventov, ako aj kvalitu a úroveň poskytovaného vzdelania. Táto časť je ďalej logicky rozdelená na deväť návrhov označených od A po I. Prvým hlavným návrhom v oblasti vysokého školstva je zavedenie princípu kontroly kvality, ktorý by mal za úlohu poskytovať informácie študentom, partnerom a samotným vysokým školám. Za druhý problém strana považuje akreditačný systém a navrhuje jeho celkové prehodnotenie. Nenájdeme tu však konkrétny návrh, ako tento cieľ dosiahnuť. Tretím opatrením je zvyšovanie plátov v školstve aj pre vysokoškolských pedagógov. Táto potreba je odôvodnená častým odchodom kvalitných pedagógov za lepšími platovými podmienkami, čo znižuje finálnu kvalitu univerzít a vysokých škôl. Štvrté opatrenie sa dotýka študentov maďarskej menšiny. Pre tých chce strana zabezpečiť rozvoj kvality odborov a podporiť vysoké školy, ktoré realizujú výučbu aj v maďarskom jazyku. Toto opatrenie má za cieľ posilniť schopnosť absolventov maďarskej národnosti uplatniť sa na trhu práce. Nasledujúcim opatrením sa strana zaväzuje podporiť inštitúty jazykov a kultúr na školách, aby sa posilnilo ich postavenie. Strana uvádza aj podporenie konkrétnej univerzity, a to Univerzity Jánosa Selyeho v Komárne. Považujú za dôležité posilniť odbornosť univerzity, vytvoriť študijné programy a spraviť tak z univerzity vzdelávacie centrum, regiónu. Podporu vyslovujú aj ďalšej Fakulte stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre, na ktorej by sa malo posilniť vzdelávanie v maďarskom jazyku a spolupráca s inými univerzitami. Ich predposledné odporúčanie vyjadruje nevyhnutnosť zamerať výučbu na informatiku a prírodné vedy. Navrhujú opätovne zamerať sa na fakulty v Nitre a Komárne so zavedením nových študijných programov v maďarskom jazyku. Posledné z opatrení reaguje na odbornú prax, ktorá by mala byť u študentov pedagogiky v maďarskom jazyku posilnená a realizovaná na rôznych školách (Občianska vízia Most - Híd, 2016).

Možno konštatovať, že väčšina opatrení strany MOST- HÍD sa vzťahuje na maďarskú menšinu a školy vyučujúce v maďarskom jazyku, ktorých podpora je

ich prioritou. Z deviatich opatrení sú len prvé tri všeobecného charakteru. Taktiež strana pri väčšine návrhov neuvádza, akým spôsobom ich chce dosiahnuť.

Most – Híd na svojej webovej stránke⁹ objasňuje zámer Občianskej vízie a ponúka možnosť vyplniť krátky dotazník na základe preferencií voliča, ktorý mu následne vygeneruje opatrenia, ktoré by ho mohli zaujímať. Na webovej stránke je možné Občiansku víziu stiahnuť v PDF forme.

SIET'

Strana Siet' zažila vo voľbách veľké sklamanie aj napriek tomu, že v predvolebných výskumoch boli označovaní za lídra pravice. S výsledkom 5,60% tesne prekročili potrebné kvórum a ako posledná strana sa dostali do parlamentu (Štatistický úrad, 2016). Aj strana Siet' sa zaraďuje k nováčikom na slovenskej politickej scéne, nakoľko začala svoju pôsobnosť v júni roku 2014 a išlo preto o prvú kandidatúru strany v parlamentných voľbách.

Siet' svoj volebný program uverejnila vo forme troch zón – bielej, modrej a červenej. Predpokladáme, že zóny majú znázorňovať farby Slovenskej republiky. Každá zóna má svoje špecifické pomenovanie. Biela zóna pod názvom „cesta k dobrému štátu“ je zložená z desiatich záväzkov strany. Inováciou je v tomto prípade, že strana priority rozdeľuje do troch období, v ktorých plánuje ich plnenie, a to do sto dní, do dvoch rokov a do roku 2020. Modrá zóna dostala názov „dobrý štát slúži ľuďom“. Opatrenia sú rozdelené do šiestich skupín podľa toho, komu sú adresované a ich plnenie je plánované na najbližšie volebné obdobie. Posledná, červená zóna, sa nazýva „Slovensko 2016-2020“ a obsahuje programové východiská rozdelené do jednotlivých rezortov. Všetky návrhy sú dostupné a popísané priamo na webovej stránke¹⁰ pod rôznymi kategóriami, ale zároveň sú k dispozícii na stiahnutie ako celok v PDF formáte programu. Strana sa na svojej webovej stránke rozhodla vyjadriť, prečo svoj predvolebný program uviedla práve v takejto forme. Ako dôvod uvádzajú, že sa nechceli vydať tradičnou cestou mnohostranových volebných programov, z ktorých väčšina opatrení ostane nesplnená a prenesie sa do ďalšieho volebného obdobia. Preto si strana zvolila túto formu a ponúkla 10 konkrétnych záväzkov doplnených o ďalšie návrhy.

Plán siete v ucelenej podobe a PDF forme sa skladá z 92 strán a rovnako je rozdelený na farebné oblasti. V tejto forme je tak predvolebný program dosť obsiahly, čo strana vytýka ostatným programom politických strán. Medzi 10 hlavných bodov sa školstvo dostalo len v podobe sľubu investovať o 30% viac prostriedkov na zlepšenie vzdelávania. Vzdelávanie nájdeme v červenej oblasti, kde Siet' navrhuje opatrenia pre 13 jednotlivých sektorov. Na konci dokumentu sú uvedení jednotliví vedúci skupín, pre vzdelávanie sa vedúcou stala Zuzana Zimenová. Kapitola č. 5 pod názvom „Fungujúce verejné služby“, sa venuje na jednom mieste vzdelávaniu a zdravotníctvu. Vzdelávaniu venuje program pozornosť na troch stranách a rozdeľuje ho na tri spomínané obdobia: „prvých 100 dní, do dvoch rokov, do roku 2020“. V každej z týchto oblastí je školstvo

9 Odkaz na volebný program strany Most- Híd: http://obcianskavizia.sk/sites/default/files/obcianska_vizia.pdf

10 Odkaz na volebný program strany SIEŤ: <http://siet.sk/program/#>

spomenuté v jednom odseku. Do prvých 100 dní pôsobenia má strana za cieľ prispieť k zvyšovaniu informovanosti u študentov vysokých škôl v oblasti ich práv. Cieľom ako to dosiahnuť, má byť za spolupráce študentov spísanie listiny práv študenta a jej následná aplikácia do zákona o vysokých školách. Počas prvých dvoch rokov plánuje strana v tejto oblasti zariadiť reformu v oblasti posudzovania vysokých škôl a ich spôsobilosti, ako aj pri kritériách, ktoré hodnotia ich činnosť. Ďalšie opatrenia by sa mali dotýkať kariéry a plátov na VŠ. Hlavnou zmenou by malo byť tiež vytvorenie systému grantu, ktorý by sa zaraďoval medzi špeciálne a bol by určený pre najlepších vedcov a pedagógov. V plánoch do roku 2020 sa vysoké školstvo objavuje v spojitosti so snahou o vytvorenie etického kódexu a štandardov pre učiteľské povolanie (Strana SIEŤ, 2016).

3 ZÁVER

Aktuálne programové vyhlásenie vlády kladie dôraz aj na školstvo, čo dokazuje aktuálnosť problematiky a nevyhnutnosť nových riešení. V rámci programového vyhlásenia vláda konštatuje, že *„súčasný stav slovenského školstva, a to tak regionálneho, ako aj vysokého, považuje za veľkú výzvu. Zlepšenie tohto stavu si vyžaduje zásadné vnútorné aj vonkajšie systémové zmeny a vláda je odhodlaná ich pripraviť a začať neodkladne uskutočňovať. Návrh týchto zmien sformuluje vláda do konca roku 2016“* (Programové vyhlásenie vlády, 2016, s. 31). V programovom vyhlásení sa popisujú problémy ako nedostatočné ohodnotenie pedagógov alebo nutnosť zvýšenia kvality vysokého školstva. Vysokému školstvu je v návrhoch riešení venovaná jedna podkapitola, ktorá ponúka 34 opatrení týkajúcich sa zvýšenia efektívnosti vysokých škôl, kvality vysokých škôl, ako aj dostupnosti vysokých škôl. Za dôležité považujeme opatrenia týkajúce sa prepojenia vysokého školstva s praxou a so súkromným sektorom za cieľom zlepšiť pripravenosť absolventov pre trh práce. Práve na duálne vzdelávanie kladú vo svojich víziách dôraz strany OĽANO-NOVA a Sme rodina – Boris Kollár. Predpokladáme, že v súlade s programovými prioritami dôjde taktiež k navýšeniu platu vysokoškolských pedagógov.

Analýzou ôsmich volebných programov sme dospeli k faktu, že väčšina politických strán uvádza ako dôležité kritérium vo vysokom školstve jeho kvalitu, ako aj kvalitu výskumu a podmieňuje nimi fungovanie samotných vysokých škôl. Najvyššiu mieru inovatívnosti a najprepracovanejší program spracovala podľa výsledkov našej analýzy strana OĽANO – NOVA - OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti. Naopak, najmenej kvalitné programy v oblasti vysokého školstva priniesli nové strany na politickej scéne, a to Kotleba – ĽSNS a Sme rodina – Boris Kollár, ktoré túto problematiku vypustili zo svojich priorit. Strana Kotleba-ĽSNS zároveň ako jediná zvolila zverejnenie volebného programu inovatívne vo forme novín, ktoré distribuovala medzi občanmi, ako aj na svojej webovej stránke. Prekvapením je, že detailne vypracovaným volebným programom sa neprezentuje ani naša najsilnejšia politická strana SMER-SD, u ktorej by sme to očakávali. Prioritou strany MOST-HÍD je okrem zamerania sa na maďarskú menšinu aj vytvorenie systému hodnotenia kvality vysokých škôl. Najväčšou zaujímavosťou u strany SaS je navrhnutie rozdelenia nor-

vysoké školy. Strana SIEŤ sa prezentuje snahou zásadne zreformovať hodnotenie spôsobilosti vysokých škôl, ale neuvádza detaily. Program strany SIEŤ zároveň hodnotíme ako atraktívny pre široké spektrum voličov, nakoľko neprináša iba tradičný volebný program, ale ponúka zaujímavé spracovanie na svojej webovej stránke. Strana SNS ponúka zásadné riešenia vo forme zrušenia vysokých škôl, ktoré nespĺňajú dostatočnú kvalitu.

Súhlasíme so zhodnotením, ktoré už v roku 2014 uviedol prezident SR Andrej Kiska, že „naše vysoké školstvo čelí množstvu problémov. Nemá dostatočné materiálne zabezpečenie učiteľov, existuje veľký počet vysokých škôl, a pritom majú slabú schopnosť konkurovať v medzinárodnom prostredí. Ani prepojenosť s potrebami praxe nie je dostatočná“ (TASR, 2014). Je zrejme, že vzhľadom na aktuálnosť témy vzdelávania sa takmer všetky politické strany snažia navrhovať zmeny, aj napriek tomu, že niekedy možno pochybovať o ich reálnej využiteľnosti v praxi. Niektoré z navrhovaných opatrení politických strán sa zaoberajú práve týmito témami, ktorým sa vo svojom prejave venoval aj Andrej Kiska, a preto majú potenciál, avšak vyžadujú si systémové a výrazné zmeny. Bude preto zaujímavé pozorovať, ktoré z opatrení a návrhov sa podarí presadiť počas nasledujúceho volebného obdobia v rokoch 2016 až 2020, nakoľko nevyhnutnosť zlepšenia kvality vysokého školstva na Slovensku je evidentná.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- BEBLAVÝ, M. – KUBÁNOVÁ, M. 2001. *Národná správa o vzdelávacej politike*. Bratislava: Róbert Vico – vydavateľstvo, 2001. 140 s. ISBN 80-89041-35-3.
- FIALA, P. – MAREŠ, M. 1998. *Programatika politických strán*. In: Politologický časopis, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1998, roč. 1998, č. 1, s. 5-20. ISSN 1211-3247.
- HNUtie SME RODINA. 2016. *Volebný program 2016*. [online]. [cit. 30/4/2016]. Dostupné na internete: <http://www.hnutiesmerodina.sk/volebny-program.php>
- KOTLEBA - ĽUDOVÁ STRANA NAŠE SLOVENSKO. *Naše Slovensko – noviny politickej strany Mariána Kotlebu*. [online]. [cit. 30/4/2016]. Dostupné na internete: <http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2016/02/nase-slovensko-februar-2016.pdf>
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU. 2016. *Peter Plavčan: Spoločne presvedčíme hlavných aktérov, aby do školstva investovali dodatočné prostriedky*. [online]. [cit. 20/4/2016]. Dostupné na internete: <http://www.vlada.gov.sk/3-4-skolstvo-veda-mladez-a-sport/>
- MOST – HÍD. 2016. *Občianska vízia 2016*. [online]. [cit. 30/4/2016]. Dostupné na internete: http://obcianskavizia.sk/sites/default/files/obcianska_vizia.pdf
- OLaNO. 2016. *Program za ľudské a rozumné Slovensko*. [online]. [cit. 30/4/2016]. Dostupné na internete: http://www.obycajniludia.sk/wp-content/uploads/2016/03/PROGRAM_OLANO_bez_orezek_B.pdf

- Programové vyhlásenie vlády 2016-2020*. 2016. [online]. [cit. 8/5/2016]. Dostupné na internete: <http://www.vlada.gov.sk/programove-vyhlasenie-vlady-sr-na-roky-2016-2020/>
- ŘÍCHOVÁ, B. 2006. *Přehled moderních politologických teorií*. 2. vydanie. Portál: Praha. 153 s. ISBN 80-7367-177-8
- SAS – SLOBODA A SOLIDARITA. 2015. *Volebný program – aby sa doma oplatilo pracovať a žiť*. [online]. [cit. 28/4/2016]. Dostupné na internete: http://www.strana-sas.sk/file/4282/SaS_volebny_program.pdf
- SAS – SLOBODA A SOLIDARITA. 2015. *Volebný program pre budúce generácie*. [online]. [cit. 28/4/2016]. Dostupné na internete: <http://www.strana-sas.sk/file/1376/Program%20SAS%2025.02.2012.pdf>
- STRANA SIEŤ. 2016. *Dobrý štát slúži ľuďom*. [cit. 28/4/2016]. Dostupné na internete: <http://siet.sk/wp-content/uploads/2016/01/Pla%CC%81n-Siete-pre-obdobie-2016-2020.pdf>
- STRANA SMER-SD. 2016. *Priority programu strany SMER-SD pre roky 206-2020*. [online]. [cit. 20/4/2016]. Dostupné na internete: <http://strana-smer.sk/priority-programu-strany-smer-sd-pre-roky-2016-2020-0>
- STRANA SMER-SD. 2012. *Programové zameranie strany SMER – sociálna demokracia na volebné obdobie 2012 – 2016*. [cit. 20/4/2016]. Dostupné na internete: <http://strana-smer.sk/programove-zameranie-strany-smer-socialna-demokracia-na-roky-2012-2016>
- SNS. 2015. *Volebný program pre silný štát 2016-2020. Hrdo, odborne, slušne*. [cit. 30/4/2016]. Dostupné na internete: http://www.sns.sk/engine/assets/uploads/2016/01/volebny_program_2016.pdf
- ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. 2016. *Voľby do Národnej rady SR 2016. Definitívne výsledky*. [online]. [cit. 30/4/2016]. Dostupné na internete: <https://volbysr.sk/sk/data01.html>
- TASR. 2004. *Odliv mozgov brzdí slovenskú ekonomiku*. [online]. [cit. 30/4/2016]. Dostupné na internete: <http://www.etrend.sk/ekonomika/odliv-mozgov-brzdi-slovensku-ekonomiku.html>
- TASR. 2014. *Prezident vymenoval troch nových rektorov: Nevychol sa ani kritike vysokých škôl*. [online]. [cit. 8/5/2016]. Dostupné na internete: <http://student.dnes24.sk/prezident-vymenoval-troch-novych-rektorov-183051>
- ÚRAD VLÁDY SR. 2016. *Školstvo, veda, mládež a šport*. [online]. [cit. 20/4/2016]. Dostupné na internete: <http://www.vlada.gov.sk/3-4-skolstvo-veda-mladez-a-sport/>
- Zákon č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách

Zoznam skratiek:

EÚ – Európska únia, ĽSNS – Ľudová strana naše Slovensko, NRSR – Národná rada Slovenskej republiky, OĽaNO – Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti, PDF – prenosný formát súboru, Sas – Sloboda a solidarita, SAV – Slovenská akadémia vied, SD – sociálna demokracia, SNS – Slovenská národná strana, SR – Slovenská republika, TASR – Tlačová agentúra Slovenskej republiky, UKF – Univerzity Konštantína Filozofa, VŠ – vysoká škola, Z. z. – zbierka zákonov